

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz kırk ikinci İçtima

21 . 11 . 1338 Salı

Münderecat

Sayfa	Sayfa		
1. — Zaptı sabık hulâsası	22.23	4. — Teklifler	23
2. — Âzayı kiram muamelâtı	25	1. — Büyük Millet Meclisi İdare Memuru Sivas Mebusu Emîr Paşa ile Sivas Mebusu Rasım Beyin, Meclis bütçesinin harcırâh maddesine yirmi beş bin lira ilâvesine dair kanun teklifi (2/600)	23.24
1. — Erzincan Mebusu Emin Beyin yerine Muvazenei Maliye Encümenine bir âza intihab olunmasına dair Encümen Riyaseti tezkeresi	25	2. — Aydın Mebusu Esad Efendinin, Meccanen kereste kat'ına müsaade itasına dair Kanunun tadili hakkında kanun teklifi (2/601)	24
2. — Biga Mebusu Hâmid Beyin Adliye Encümeni Mazbata Muharrirliğine intihab edildiğine dair Encümen Riyaseti tezkeresi	25	5. — Tezkereler	24,25,26
3. — Lâyhalar	23	1. — Meccanen kereste kat'ına dair olan Kanunun tefsiri hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	24
1. — Memaliki müstahlasanın imarı için teşekkül edecek Heyeti Fenniyele masarifatı olmak üzere Nafia bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâiyhası	23	2. — 11 Teşrinievvel 1338 tarihli Avans Kanununun aile harcırâhına mütaallik yedinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	24
2. — Men'i müşkirat Kanununa tevfi kan sâdir olan hükümlerin kabiliyeti temiziyeyi haiz olmasına dair kanun lâiyhası	24	3. — Ukrayna Hariciye Komiserliğinin tebriknamesinin takdim kılındığına dair Hariciye Vekâleti tezkeresi	25.26
3. — Şûrayı Evkaf teşkilâtına dair Nizamnamenin dördüncü maddesinin tadiline dair kanun lâiyhası	24	4. — Halifei Müslimîn Hazretlerine arzı biy'at etmek üzere gidecek Heyeti Mahsusa âzasına ikişer yüz lira harcırâh itasına dair Riyasetisaniye tezkeresi	26.28,30
4. — Ziraat Bankasının 1338 senesi bütçesinin (A) cetveline tahsisat ilâvesine dair kanun lâiyhası	24		
5. — Katil maddesinden Sinob Mahpusanesinde mahpus bulunan Mehmed Efendi mahdumu İbrahim'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâiyhası	24		

	Sayfa	Sayfa
6. — Takrirler	24	
1. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Memurun Muhakemat Tetkik Encümeni intihabatının tesrii icrasına dair takriri	24:25	28:30,30
7. — Muhtelif evrak	26	
1. — Büyük Millet Meclisine arzı inkiyadı havi muhtelif mahallerden mevrut telgraflar	26	30
8. — Mazbatalar	28	
1. — İstiklâl mahkemesi mahkûmlarından Kayserili Çanakçıoğlu Karabey ve Devellili Seyfullah ve Bursalı - Hakkı ve Siv-		30:31
		rihisarlı Ali Rıza imzalarıyla affedilmeleri hakkındaki arzuhallerine dair İstida Encümeni mazbatası hakkında Adliye Encümeni mazbatası.
		2. — Adana'nın işgal devrine ait dâvalar hakkında kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası
		9. — Sualler, cevaplar
		1. — Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi Beyin, Hükümeti Milliyemizin Londra mahafili siyasisesine istikraz akdi için müraعاتı şayiasına dair suali ve Maliye Vekili Hasan Beyin şifahi cevabı

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,25

REİS — Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Said Bey (Muş), Ziya Hurşid Bey (Lâzistan)

REİS — Efendim ekseriyet hâsıl oldu. Celseyi açıyorum. Zaptı sabık okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi'nin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Geçenki içtima Riyaset eden Adnan Beyefendi hakkında temenni mahiyetinde olan takrir kıraat ve müşarünileyh tarafından ita olunan cevap kâfi görüldü. Aydın Mebusu Esad Efendinin, İhtiyat zâbitlerine yapılacak muavenele dair teklifi kanunisi Lâyiha Encümenine, hiyaneti vataniye ile mahkûm muhtelif eşbasa ait Adliye Vekâletinden mevrut evrakı hükmiye Adliye Encümenine, Kayseri Mebusu Hümi Beyle rüfekasının, gayrimüsellâh ihtiyat zâbitlerinin terhisine dair temenni takriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale edildi. Tebrik telgraflarına cevap yazılması tensibedildi. Lâyiha Encümeninden şayani müzakere ka-

rariyle mevrut tekâlifi kanuniye aidoluğu encümenlere havale edildi. Menhubat komisyonları Kanunu ikinci defa reva konularak 26 ret. 12 müstenkife karşı 97 rey ile kabul olundu. İzmit Mebusu Sırrı Bey Hariciye Vekâletinden olan sualini geri aldı ve Celsei hafiyeye geçildi.

(İkinci celse hafidir)

Üçüncü Celse

Hüseyin Avni Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat emanatı mukaddeseyi Zatı Hâfâfepenahiye teslim etmek ve icra edilecek merasimde hazır bulunmak üzere Meclisten İstanbul'a izam edilecek heyet hakkındaki Divanı Riyaset kararı kıraat olundu. Halife Hazretlerinin Anadolu'ya davet edilmesi hakkındaki takrirlerin tercihan müzakeresi teklifi kabul edilmediğinden Divanı Riyaset kararının müzakeresine devamla kâfi görüldükten sonra Divanı Riyasetçe tefrik edilen âzaya ilâveten Heyeti Umumiyyeden on beş kişinin bakur'a tefriki hakkındaki Feyyaz Âli Beyin tak-

riri kabul edilip kur'a ile Rasim Bey (Cebeli-bereket), Halil İbrahim Efendi (Eskişehir), Mehmed Vasfi Bey (Karahisarı Şarki), Ziya Hurşid Bey (Kângırı), Operatör Emin Bey (Bursa), Durak Bey (Erzurum), Eyüb Sabri Bey (Eskişehir), Hacı Mustafa Efendi (Ankara), Feyyaz Âli Bey (Yozgad), Hilmi Bey (Ardahan), Server Bey (Ardahan), Hüseyin Bey (Erzincan), Şerif Bey (Sinob), Mehmed Hamdi Efendi (Adana), Mehmed Ragıb Bey (Amasya), bittefrik gidecek heyetin şer'i şerif mucibince resmî biy'atı dahi ifa etmesi kabul olundu ve Salı günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Birinci Reisvekili Kâtip Kâtip
Hüseyin Avni Mahmud Said Ziya Hurşid

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı?

RASİM B. (Sivas) — Efendim, okunan zabıtta İstanbul'a gidecek heyet meyanındaki kâtiplerin ismi tasrih edilmemiştir. İsimlerin tasrihini teklif ederim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Hapsanede tifüs zuhur etmiştir. Dahiliye Vekili Beyden sual takririm var. Hapsanede (450) adam vardır. Orada tifüs vardır. Memlekete sirayet edecektir. Bunun için hapsanelerde tifüs zuhur ettiğine dair Dahiliye Vekâletinden bir sual takririm var, havale edilmiş. Halbuki zapta geçmemiş demek ki Vekil Beye havale olunmamış.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Malûm ya; müzakerenin bakıyesi itmam olunmamıştır. Celsei aleniyyede okunamıyan takrirden bahsedilmiştir. Takrir meydanda yok Binaenaleyh takrire ait mesaili halletmek lâzımdır. Yani Halifenin Anadolu'ya geçirilmesi hakkındaki mesele mevzuubahsolduğundan filân diye bir takrir okunulmamış ve reye konulmamış.

REİS — Tercihan müzakere esası kabul edilmiş. Başka söz istiyen var mı?

HASİB B. (Maras) — Emanatı mübarekeyi teslim denmiş; takdim dense daha iyi olmaz mı?

REİS — Dün müzakere böyle cereyan etmiştir, tebdil edemeyiz. Efendim, Salih Efendinin takriri dercedilmemiş, bir de celsede bulunmuş olan kâtibin ismi zikredilmemiş, bunların ikmalî ile zaptı sabıkı tashihan kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — İsmi âlilerinin başında bir beyefendi tâbiri vardır. Bu tâbir bir tâbiri sahih ise daima her yerde yazılsın.

Daima doğrusu yazılsın. Meclis zabıtlarında yanlış vaziyet olmasın. Bunu doğru biliyoruz. Binaenaleyh Divanı Riyasetten de böyle yazılsın.

OSMAN B. (Lâzistan) — Reis Bey bendenizin bir takririm vardı. Memurinin azil ve nasbına dairdir ve bu sekiz ay sürüncemede kalmıştır Makamı Âlinizden Dahiliye Vekâletinde olduğu ve oradan celbedileceği beyan edilmişti. Halbuki, aradan on gün geçtiği halde henüz Dahiliye Vekâletinden takrir buraya gelmemiştir. Binaenaleyh tesrii celbini rica ederim.

REİS — Tekidederiz efendim. Evrakı varideye geçiriyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bugün Nahiye Kanununa munhasır bir gündür. Evrakı varide okunmıyacaktır. O cihet reye konmadıkça olamaz.

REİS — Hafi celsenin bakıyesi hakkında karar var.

OSMAN B. (Lâzistan) — Divanı Riyasetin Dahiliye Vekâletine tezkeresinde Divanı Riyaset zühul etmiştir, zannederim.

REİS — Divanı Riyasetin zühülü varsa onu da tashih ederiz.

3. — LÂYİHALAR

1. — *Memaliki müstahlasanın imarı için teşekkül edecek heyeti fenniyeler masarifati olmak üzere Nafia bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — Efendim, memaliki müstahlasanın imarı için teşekkül edecek heyeti fenniyeler masarifati olmak üzere Nafia bütçesine tahsisat ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevzut lâyiha kanuniye var. Muvazenei Maliye Encümenine veriyoruz.

4. — TEKLİFLER

1. — *Büyük Millet Meclisi İdare Memuru Emîr Paşa ile Sivas Mebusu Rasim Beyin, Meclis bütçesinin harcırah maddesine 25 bin lira ilâvesine dair kanun teklifi (2/600)*

REİS — Büyük Millet Meclisi bütçesinin harcırah maddesine yirmi beş bin lira ilâvesine dair İdare Heyetinin teklifi kanunisi var. Muvazenei Maliye Encümenine

5. — TEZKERELER

1. — *Meccanen kereste kat'ına dair Kanunun tefsiri hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Mirî ormanlarından meccanen kereste itasına dair Kanunun birinci maddesinin tefsiri hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var. Kavanini Maliye ve İktisat encümenlerine veriyoruz.

2. — *Men'i müskirat Kanununa tevfiğe sâdır olan hükümlerin kabiliyeti temyiziyeyi haiz olmasına dair kanun lâyihası*

REİS — Men'i müskirat Kanununa tevfiğe sâdır olan hükümlerin kabiliyeti temyiziyeyi haiz olmasına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyiha kanuniye var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *11 Teşrinievvel 1338 tarihli Avans Kanununun aile harcırahına mütaallik yedinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — 11 Teşrinievvel 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var. Kavanin ve Muavenei Maliye encümenlerine.

3. — *Şûrayı Evkaf teşkilâtına dair Nizamnamenin dördüncü maddesinin tadiline dair kanun lâyihası*

REİS — Şûrayı Evkaf teşkilâtına dair Nizamnamenin dördüncü maddesinin tadiline dair Heyeti Vekileden mevрут lâyiha kanuniye var. Ser'iye ve Evkaf encümenlerine havale ediyoruz.

4. — *Ziraat Bankasının 1338 senesi bütçesinin (A) cetveline tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — Ziraat Bankasının 1338 senesi vâridatını muhtevi (A) cetveline tahsisat ilâve edildiğine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyiha kanuniye var. Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

5. — *Katil maddesinden Sinob Mahpusanesinde mahpus bulunan Mehmed Efendi mahdumu İbrahim'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâyihası*

REİS — Katil maddesinden Sinob Mahpusanesinde mahpus Mehmed Efendinin mahdumu İbrahim'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyiha kanuniye var. Adliye Encümenine havale ediyorum.

2. — *Aydın Mebusu Esad Efendinin, Meccanen kereste kat'ına müsaade itasına dair Kanunun tadili hakkında kanun teklifi (2/601)*

REİS — Meccanen kereste kat'ına müsaade itasına dair Kanunun birinci maddesinin tadili hakkında Aydın Mebusu Esad Efendinin teklifi kanunisi var. Kavanini Maliye ve İktisat encümenlerine havale ediyoruz.

6. — TAKRİRLER

1. — *Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Memurîn Muhakemat Tetkik Encümeni intihabatının tesrii icrasına dair takriri*

REİS — Memurîn Muhakemat Encümeni intihabatı hakkında Kütahya Mebusu Cemil Beyin takriri var efendim. Okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Şûrayı Devlet Tetkik Encümeninde evraki bulunan birtakım aşahabı masalîh perişan bir surette işlerinin neticesine intizar etmektedir. Halbuki şubelerden namzetler kâmilen irae olunduğu halde Meclisçe encümen âzaları henüz intihabedilmemişlerdir. Binaenaleyh intihabın bugün ve müstacelen icrasını teklif eylerim.

20 Teşrinisani 1338

Kütahya Mebusu
Cemil

REİS — Efendim Cemil Bey intihabın bugün icrasını teklif ediyor. Fakat esasen bu ruz-namededir.

SIRRI B. (Yozgad) — İstizahtan sonra.

RAGIB B. (Kütahya) — Bugün yalnız Nevahi Kanununa hasredilmiştir.

REİS — Tetkik Encümeni âzaları istifa etmişlerdir. Âzalıklar münhaldir. Bu esasen ruz-namededir. Bugün intihabın icrasını Cemil Bey teklif ediyor. Reyî âlinize vaz'ediyorum.

RAGIB B. (Kütahya) — Efendim bugün Nevahi Kanunu müzakere edilecektir. Başka şeye bakılamaz.

REİS — Evet gün tasrih edilen mesail vardır. Fakat bunu da reye koymak mecburiyetindedim. Başka şey elimden gelmez. Netice reylerle tezahür eder.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Reis Bey! Karar verilmiştir. İstizahın bakiyesinden başka bir şeye bakılamıyacaktır. Çünkü dün karar verilmiştir.

REİS — Efendim Heyeti Celile ruznamesine hâkimdir.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Bu da Heyeti Celile karardır.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Bir an evvel Tetkik Encümeni intihabedilsin. Bunun çaresine bakılsın. Dönmeyiniz.

REİS — Efendim Meclis mühim mesail karşısında bulunduğu zaman tercihan yapar. Buna dönmek denilemez.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — İstizah mı müstacel, yoksa, Ankara köşelerinde sürünen memurunun işleri mi? Bugün Ankara köşelerinde zümre zümre memur mâzulleri sürünüyor. Her şeyden evvel Tetkik Encümeni intihabedilsin. Encümen teşekkül etsin ve bunların hali perisanisine nihayet verilsin.

RAGIB B. (Kütahya) — Efendim eğer perişanlık aranılırsa memleketin her tarafında tümen tümendir. Onların haline bakmak daha akdemdir. Halbuki bugün istizah meselesi mevzudur. Eğer istizah olmayacaksa, esasen Salı günleri içtiman sebebi sırf Nevahi Kanununun müzakeresi olduğundan Nevahi Kanunundan başka bir şeye bakılamaz.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Nevahi Kanununun acelesi yok, ne olacak?

REİS — Efendim Cemil Beyin teklifi veçhile bugün Tetkiki Muhakemat Encümeni intihabını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Bugün intihap kabul edilmemiştir.

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Erzincan Mebusu Emin Beyin yerine Muvazenei Maliye Encümenine bir âza intihab olunmasına dair Encümen Riyaseti tezkeresi.*

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encümeni intihabatına dair tezkere var. Okunacak.

Riyaseti Celileye

Encümenimiz âzasından olup mezunen azimet eden Erzincan Mebusu Emin Beyin yerine mensubolduğu Birinci Şubeden diğer bir zatın intihabı zımında keyfiyetin mezkûr şubeye havalesi encümen kararıyla rica olunur efendim.

20 Teşrinisani 1338

Muvazenei Maliye Encümeni Reisi
Mazhar Müfid

REİS — Efendim şubesinden bir âza intihabını rica ediyor.

2. — *Biga Mebusu Hamid Beyin Adliye Encümeni Mazbata Muharrirliğine intihabedildiğine dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Adliye Encümeni tezkeresi var.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Müfid Efendinin İkinci Reisvekili vekâletine vukubulan intihabından dolayı inhilâl eden mezkûr Mazbata Muharrirliğine Biga Mebusu Hamid Beyin intihabedildiği berayı malûmat arz olunur efendim.

16/11/1338

Adliye Encümeni Reisi
Canik
Emin

3. — *Ukrayna Hariciye Komiserliğinin tebriknamesinin takdim edildiğine dair Hariciye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Efendim Ukrayna Hariciye Komiserliğinden mevрут tebriknameye dair Hariciye Vekâleti tezkeresi var, okunacak.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Ukrayna Hariciye Komiseri imzasıyla Harkof'tan Büyük Millet Meclisinin kararı ahiri münasebetiyle tebrikâtı havi olarak keşide edilen telgrafnamenin sureti mütercemesi merbutan arz ve takdim edilmiştir efendim.

16 Teşrinisani 1338

Hariciye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf

9 Teşrinisani 1922

Ankara Hariciye Komiseri İsmet Paşa
Hazretlerine

Ukrayna Hükümeti namına Sultanın idareî müstebidesinin ıskatı ve Türk milletinin tarihinde şayanı tahattur olan ve bugünkü beyanname

münasebetiyle Türk milletine biraderane ve haremehkârane selâmlarımı tebliğ etmekle mesudum.

Buhran esnasında bütün dünyanın emperyalistleri kahraman Türkiye'ye hücum ederken, Türk milletinin, düşmanları elinde muti bir âlet olan Sultan kuvveti milletinin menafîini müdafaa için bir şey yapmamakla kalıyor, fakat Anadolu'dan istihlâsı millî hareketini kaldırmak için askerlerini gönderiyordu. Bütün Türkiye'de iktidarın kâmilen Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin yedine intikaliyle serbest ve müstakil Türk Devletinin teşekkülü için bir devri cedid başlamıştır. Ve hiç şüphesiz Türk milletinin tamamii muzafferiyetini intacedecektir. Ukrayna milleti istihlâsı katî uğrunda kardeş Türk milletinin kahramanca mücadelesi safahatını en canlı bir muhabbet ve takdir hisleriyle takibetmektedir. Bu yeni cephedeki zaferi - ki ehemmiyeti diğerinden az değildir. - Tebrikle bahtiyarız.

Yaşasın Türk milletinin azim ve emellerinin yegâne istinadgâhı Büyük Millet Meclisinin kuvvet ve iktidarı!

Hariciye Komiseri
Adent Kanapski

REİS — Efendim Divanı Riyaset Heyeti Celile namına icabeden cevabı yazar.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Büyük Millet Meclisine arzı inkıyadı havi muhtelif mahallerden mevru telgraflar.*

REİS — Büyük Millet Meclisine arzı inkıyadı havi telgraflar vardır.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Reis Bey Arzı inkıyat ne demektir?

REİS — Efendim istihlâs edilen yerlerden gelmiştir. Okunacaktır.

Aksaray'da, Darülmualimat Müdürü Hilmi Beyden, Ticaret Mektebi Âlisi Talebe Cemiyeti tarafından, Orman Mektebi Âlisi Heyeti İdare ve Talimiyesi namına Salih Beyden, Mülga Şûrayı Devlet Başkâtibi Nihad Beyden, Makriköy Bez Fabrikası Müdürü Hulûsi Beyden, Hayratı Şerife Hademe Cemiyeti Reisi Sultanahmed Camii Şerifi İmamı Evveli Hasan Fehmi ve rüfekaşı tarafından, Beyoğlu Mektebi Sultani Müdürü Salih Arif Beyden, Makriköy Bez Fabrikası Birinci Sınıf ketebei askeriyesinden Veysi

Efendi tarafından; Umum Mavna ve Salapur-yacı Esnafı Reisi Ahmed Refik Bey ve rüfekaşı tarafından..

REİS — Orduya teşekkürü havi Kırkkilise Musevi cemaat Reisi ile Burhaniye Kaymakamı tarafından telgraflar var. İcabeden cevaplar Divanı Riyasetten yazılır.

4. — *Halifei Müslimîn Hazretlerine arzı biy'at etmek üzere İstanbul'a gidecek Heyeti Mahsusa âzasına ikişer yüz lira harcırah itasına dair Riyasetisaniye tezkeresi*

REİS — Efendim İstanbul'a gidecek heyet âzasına maktuan (ikişer yüz lira) itasına dair Divanı Riyaset kararı var, okunacaktır :

Heyeti Umumiyye

Halifei Müslimîn Hazretlerine Türkiye Büyük Millet Meclisi namına bermucibi şer'i şerif arzı biy'at ve tebrikât eylemek ve emanatı mülkadedesevi teslim etmek üzere Heyeti Umumiyenin 20 Teşrinisani 1338 tarihli Yüz Kırk Birinci İctimanda intihap buyurulmuş ve aynı maksatla bermucibi nizamname Divanı Riyasetçe tefrik kılınmış olan Heyeti Mahsusa âzasına maktuan ikişer yüz lira harcırah itası Divanı Riyasetin 20 . XI . 1338 tarihli ictimanda tensibedilmiş olmakla bugün hareket edecek olan rüfekayı muhteremeye ait bulunan bu işin derhal intacı ricasiyle Heyeti Umumiyenin nazarı tasvübüne arz olunur efendim.

Büyük Millet Meclisi
Reisisanisi
Dr. Adnan

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, parasızlıktan bahsetmek icabediyorsa da fakat şunu da kabul etmek icabeder ki, her hangi bir memlekete, her hangi bir yere giden arkadaşımıza sekiz İngiliz lirası kadar bir yevmiye veriliyor, bugün İstanbul'da Paris'ten, Londra'dan geri kalır bir şehir değildir. Bendenizce mademki Meclisi Âlinin şeref ve haysiyeti namına birtakım arkadaşlarımızı bakur'a gidiyorlar, bu arkadaşlarımızın sureti katiyede iki yüz lira ile gidip gelemeler. (Gürültüler) Müsaadenizle ben kendi fikrimi arz edeyim. Siz de kendi fikrinizi söylersiniz. Binaenaleyh İstanbul'a gidecek arkadaşlarımızın bâzılarının elbisesi boz, bâzısı başka bir renk elbise..

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Daha iyi, millî elbise.

SALİH Ef. (Devamla) — Maalesef bizim millî elbisemiz yoktur. Binaenaleyh arkadaşlar rica ediyorum, her halde bunu kabul ediniz (Gürültüler) bunu kabul buyurunuz. Arkadaşlarımız orada on gün kalacaktır. İhtimal karşısına çıkacak birkaç fukaraya da para verecektir. Bu efendilere hiç olmazsa üçer yüz lira verilmesini teklif ediyorum. Kabul edip etmemek Heyeti Celilenin reyine vabestedir.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendiler, İslâmın âdat ve usulündendir ki, şerefli ve mübarek ve müteyemmen günlerde herkes temiz esvap giymek ve bütün mefahiri İslâmiyesini gözetmek için varını, yokunu sarf eder. Bu İslâmın âdatındandır. (Doğru, sadaları) Bugün bizim için her halde bayramdır ve milleti İslâmiye için pek büyük bir bayramdır.

Arkadaşlar bu hususta pek iktisada riayet etmişlerdir. Keşke diğer hususatta da iktisada riayet etseydiler de bu arkadaşlara biner lira verseydiler daha muvafık olurdu. Hakikaten böyledir. Çok istirham ederim. Bilirsiniz ki, bu milletin beş parasını hiçbirimiz israf etmek istemeyiz ve bunda cümlemiz mütefekkiz. Heyeti Âliyeniz israf ve tebzir aleyhinde karar vermiştir. Fakat bu israf ve tebzir değildir, İslâmiyetin şerefini ilâdır. Bunun için ben de bu parayı az görüyorum. Beşer yüz lira verilmesini teklif ediyorum. Çok rica ederim. Bu mesele gayet nazıktır. Bir gayei mukaddese için gidiyorlar ve öyle halk içerisinde herkesin müteferrik elbise ile gitmesinin zamanı değildir. Her halde iyice giyinmeleri lâzımdır. Tekrar ediyorum. Paranın fazlaca sarfından, israfından korkarız ve hepimiz israfın aleyhindedeyiz, fakat bu hususta değildir. Arkadaşlar her halde Heyeti İslâmiyeyi; Türkiye'yi temsil edecektir. (Doğru, sadaları) (Gürültüler)

REİS — Efendim, böyle gürültü olursa bîtabi buraya kimse çıkamaz rica ederim.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Reis Bey, usule ait söyleyeceğim. Divanı Riyaset İstanbul'a gidecek arkadaşlarımız için bir harcırah tâyin etmiş ve karar vermiş. Bu mesele hakkında Heyeti Celilede müzakere açılması ve münakaşa edilmesi doğru değildir. Doğrudan doğruya reye konması lâzımdır. Meclisin usulündendir.

REİS — Efendim, paraya ait bir mesele olduğu için Heyeti Celilede müzakere zaruridir ve arkadaşlarımız da esirgemiyorlar, bin lira teklif ediyorlar. Buyurun Sâmî Bey.

SÂMİ B. (İçel) — Efendim, İstanbul'a gidecek heyeti kirama verilecek olan paramın her halde bunların ihtiyacatına karşılık olduğu şüphesizdir. Fakat bu ihtiyacı sarfiyatlarıyla kıyas etmek zarureti de vardır. İşittigimize göre gidecek heyeti kiramanın Şehremaneti tarafından misafir edileceği ve kendilerinin her türlü masarifatı İstanbul'ca temin edileceği söyleniyor. Bu hal böyle olduktan sonra onların orada yapacak hiçbir masrafı yoktur. (Elbise yapacaklardır, sadaları) Müsaade buyurunuz, elbise yapacaklarsa aldığı elbisesini sonra giyecektir. Ankara'dan İstanbul'a kadar bir defa şimendifer ücreti yoktur. Paso ile gideceklerdir ve İstanbul'da ise hiçbir vesaiti nakliyyeye para sarf etmeyeceklerdir. Paso ile gideceklerdir. Aynı zamanda Şehremanetinde misafir olacaklarına nazaran işe için de beş para vermiyecekleri mâlumdur. Verilecek para nedir? Anlamıyorum.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Parasız tâlip çoktur.

SÂMİ B. (Devamla) — Binaenaleyh oraca yapılacak ufak tefek masraflarına ve kendilerinin elbiseleri yeknasak olmaları için bu paranın yüz lira olmak üzere kabulünü teklif ederim. Bu para kâfidir.

Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Reis Bey ben deniz izahat vereyim. Evvelâ usulü müzakereye ait Hafız Abdullah Efendi buyurdular ki; müzakere edilmesin. Hakikaten harcırah alelâde harcırah olsaydı, buraya gelmezdi, fakat biz alelâde harcırahı hesabettik, yevmiye bir buçuk lira, iki lira bir şey tutar. Onun için Divan maktuan bir harcırah vermeyi tensibetti. Bunu kendi kendisine veremez, binaenaleyh Heyeti Aliyenize gelmiştir. Onun için müzakere ediliyor. Sonra bâzı arkadaşlar buyurdular ki; azdır. Hakikaten o, bu Meclisin semahatına veya düşünüşüne bağlı bir şeydir. Fakat biz iki yüz lira takdir ettik. İki yüz lira çoktur, buyuran arkadaşlar da vardır. Fakat diğer arkadaşlar da bunlara cevap vermiştir. Bunları Şehremaneti misafir edecektir diye katî bir şey yoktur. Bu akla gelmiş bir şeydir. Mutlaka misafir edecektir diye bir şey yok. Sonra efendim araba parası, şu parası, bilmem ne

parasıdır diye şimdiden burada tâyin edemeyiz. Sonra çoktur buyuran arkadaşlara karşı derim ki, Avrupa'ya gönderdiğimiz arkadaşlara, bâzı kere bu verdiğiniz paranın hemen hepsini birgün için verdiğiniz dahi oluyor. Lütfen Meclisi Âli böyle fevkalâde bir şey için ve hele böyle büyük bir merasim için bu kadar parayı çok görmesin. Divanı Riyaset bu miktarı münasip gördü de kabulünü teklif ediyor.

REİS — Efendim daha beş, altı arkadaş söz almıştır, aynı zamanda bir de kifayet takriri vardır. (Kâfi sesleri)

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, Divanı Riyaset kararının reye vaz'ını teklif ederim.

Sırd
Kadri

REİS — Bu takriri reyî âlilerine vaz'ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür. Efendim bâzı arkadaşlarımız tezyidini talebediyorlar, fakat bu talepleri reye koyamayacağım.

YASİN B. (Gazianteb) — Zaten teklif mugayiri usuldür. Binaenaleyh tezyit teklifi de usule mugayirdir. Divanı Riyasetin teklifi Muvazenei Maliyeden geçmiş değildir. Doğrudan doğruya ortadan verilecek bir paradır. Onun için tezyit takriri reye konulamaz.

REİS — Efendim tezyit takririni reye koymak için kanaatimi izhar ettim. Heyeti Celile kabul ederse o başka. Nizamnamemiz sarihtir. Yalnız yüz liraya tenzili için Sâmi Beyin bir takriri vardır :

Riyaseti Celileye

İstanbul'a gidecek heyeti kirama masarifi olmak üzere maktuan yüz lira itasını teklif ederim.

İçel
Mehmed Sâmi

REİS — Efendim şu takrire göre yüz lira verilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi. Divanı Riyasetin teklifini reyî âlilerine vaz'ediyorum. (Divanı Riyaset kararı tekrar okundu.), (Tâyini esamî lâzımdır., İstemez sadaları)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Şu istenilen ikişer yüz lira eğer Mmeclisin evvelce ka-

bul edilmiş olan hareirah faslından çıkmış olsaydı tâyini esamiye hacet yoktu. Fakat Divanı Riyaset şimdiki takrirle hareirah tahsisatının bittiginden bahsile yeniden tahsisat istediğine nazaran bu para yeniden verilecek tahsisattan çıkacaktır. Binaenaleyh tâyini esamiyle reye vaz'ı lâzımdır.

HASİB B. (Maras) — Tahsisatı munzamma istemek başka; mevcut tahsisattan sarf etmek başkadır.

REİS — Efendim hareirah fevkalâdeden hareirah olduğu için miktarını tecavüz ediyor. Beyefendinin buyurdıkları gibi olsa bile sarfiyatı başkadır ve tâyini esamiyle reye vaz'ı lâzımdır. Lütfen reyinizi istimal buyurunuz.

YASİN B. (Gazianteb) — Bu meselenin tâyini esamiyle reye vaz'ı aleyhinde söyleyeceğim.

REİS — Efendim, tâyini esamiyle reye vaz'ı takarrür etti.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis Bey şunu münakasaya koysanız.. Meccanen gidecekler var.

(Âra istihsal edildi.)

REİS — Efendim, reyini istimal etmiyen arkadaş var mı? İstihsali âra hitam bulmuştur.

8. — MAZBATALAR

1. — *İstiklâl mahkemesi mahkûmlarından Kayserili Çanakçıoğlu Karabey ve Develili Seyfullah ve Bursalı Hakkı ve Sivrihisarlı Ali Rıza imzalarıyla verilen, affedilmeleri hakkındaki, arzuhallerine dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, mazbatalar var. Reylerin tasnifi yapıncaya kadar onları arz edeceğim...

İstiklâl mahkemesi mahkûmlarından Kayseri'de mahpus Seyfullah ve rüfekası imzalı istida hakkında Karabey ve Seyfullah'ın af taleplerinin reddine, müstedilerden Bursalı Hakkı'nın tahliyei sebiline ve Sivrihisarlı Hakkı'nın sebebi mahkûmiyetinin mahallinden istifasına dair Adliye Encümeninin mazbatası... Bu mazbata üç ciheti ihtiva ediyor. Bâzılarının taleplerinin reddini, bâzısının hakkındaki muamelelerin aidolduğu vekâletten sual edilmesini, ve bâzısının tahliye olunması hususlarını ihtiva ediyor. Evvelâ tahliyei tercihan...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey bir kere mazbatayı dinliyelim.

REİS — Müsaadenizle efendim.. Diğerlerini ruznameye almak mecburiyetindeyiz. Yalnız isticai edeceğimiz tahliye, af meseleleridir. Bu adam affedilirse, tahliyeye karar verildikten sonra bunu usulsüz olarak tutamayız. Binaenaleyh Meclisi Âli kararını izhar eder. Diğerlerini de ruznameye almak, müzakere etmek zaruridir. Bir kısmı için af vardır. Onun için mazbatayı okumak mecburiyetindeyiz.

Heyeti Umumiye

İstiklâl mahkemesi mahkûmlarından olup Kayseri Hapsanesinde mahpus bulunan Kayserili Çanakçıoğlu Karabey ve Develili Seyfullah ve Bursalı Hakkı ve Sivrihisarlı Ali Rıza imzalarıyla istihsalı affa mütedair ita olunan 14 Eylül 1338 tarihli istida Heyeti Umumiye kararıyla Adliye Encümenine tevdi kılınmış olmakla encümenin 12 . XI . 1338 tarihli içtimasında mezkûr istida ile canibi Riyasetten bittalep tevdi kılınan esası hüküm evrakı mütalâa ve iktizası müzakere olundu. Encümenimizce tetkik edilen evrakı esasiye münderecatına nazaran müstedilerden Karabey kıtasından firar ederek esnayı firarında Kayseri Şube Reisinin imzasını taklitle sahtekârlıkta bulunmasından naşi on sene ve Develili Seyfullah'ın mükerreren cepheden firar etmiş efrattan olmasından dolayı müebbet küreğe mahkûm edildikleri ve mürtekibi oldukları efa lin de Af Kanununun tarihi neşrinden sonra ika edilmiş olmasına mebni gerek tarihi cürüm ve gerek mürtekib oldukları efa icabı olarak aftan müstefidolmayacakları gibi hususi bir affa mazhariyetleri için dahi bir sebep görülememiş olduğundan bu bapta ki taleplerinin reddine ve müstedilerden Bursalı Hakkı'ya gelince; merkurum hiyaneti vataniye mücerimi olarak İstiklâl mahkemesine sevk edilmiş ve bilmuhakeme beraetine karar verilerek muamelei askeriyesinin ifası zımında şubeye teslimine lüzum gösterilmiş ve binaenaleyh, merkurum hakkında medarı mahpusiyet bir hüküm gayrimevcut bulunmuş olduğundan sebebi âhara mebni mevkuf ve mahpus değilse ihlâi sebilinin ve Sivrihisarlı Ali Rıza hakkında tetkik olunan evrak üzerinde bir hüküm mevcudolmayıp ancak Hapsane Müdüriyetinin derkenarında merkurumun da mahkûmlar meyanında olduğu gösterildiğinden sebebi mahpusiyetinin mahallinden istifasının Adliye Vekâ-

leti Muhteremesine inbası zımında Heyeti Umumiye arzına müttefikan karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Canik
Emin

Kâtip	Âza	Âza
İsparta	Kayseri	Karahisarlı Sahib
Mehmed Tahir	Sabit	İsmail Şükrü
Âza		Âza
Biga		Maraş
Hamid		Hasib

REİS — Adliye Encümeni Bursalı Hakkı'nın tahliyesini teklif ediyor. Heyeti Âliyenin buna bir karar vermesi lâzımdır. Diğer hususatta Karabey ve Seyfullah'ın affının reddini mutazammın olan mazbatalarını ruznameye alıyoruz. Sivrihisarlı Ali Rıza'nın da mevkufiyetinin sebebini Adliye Vekâletinden sual ediyoruz. Reyi âlilerine yalnız tahliyei sebile aidolan mazbatayı arz edeceğim.

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Adliye Encümeni bu bapta izahat versin.

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim Heyeti Celileniz kararıyla Adliye Encümenine tevdi edilmiş istidada dört şahıs aklarını talebediyorlar. Encümeniniz Divanı Riyasetten, İstiklâl mahkemelerinden müdevver evrakı talebetti. Tetkik etti. Neticei tetkikatında Karabey'in kıtasından firarını mütaakıp Kayseri Ahzi Asker Şubesi Reisi Rahmi Beyin imzasını taklidederek, kendisini efradı mezuneden olarak bildiren sahte vesika tanzim ve bu vesikayı hâmil olarak tutulduğundan dolayı on seneye...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey zannederim, izahatı, tahliyesi icabedenler hakkında verecek. Tahliyesi icabeden Bursalı Hakkı hakkında söyleyecektir.

HAMİD B. (Devamla) — Kezalik encümeninizin nazarı dikkatine arz edilen istidada Bursalı Hakkı isminde bir zatın mahkûmiyetinden bahsediliyor. Encümeniniz merkurum hakkındaki evrakı da Divanı Riyasetten talebetti. Netice olarak Bursalı Hakkı hiyaneti vataniyeden maznun olarak İstiklâl mahkemesine sevk edilmiş, neticei muhakemede kendisinin hiyaneti vataniyeden dolayı teşziyesi kanuni görülmiyerek beraetine ve ancak muamelei askeriyesinin ifası zımında şubeye teslimine karar verilmiştir. Merkurum mah-

kûmin meyanında gösterilmiş olmakla bunun mahkûmiyeti hakkında İstiklâl mahkemesinden sudur etmiş bir karar yoktur. Bu adam hakkında başkaca mahkûmiyetine sebeb olmadığı takdirde tahliyesi lâzımgelir. Binaenaleyh encümeninin tetkikatını mahalline tebliğ edelim. Tetkikat yapılsın. Başka bir sebeple mahkûm değilse tahliye edilmesi lâzımdır. Mazbatanın bu şekilde kabulünü bendeniz encümen namına arz ve talebediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bu adam İstiklâl mahkemesince hiyaneti vataniye cürmiyle mi, o kanuna tevfiқан mı mahkûm edilmiştir?

HAMİD B. (Biga) — Müsade buyurun. Bu adam hiyaneti vataniye cürmünden dolayı maznun olarak sevk edilmiş ve İstiklâl mahkemesi bil-muhakeme bu şahsın efal ve harekâtında hiyaneti vataniye cürmü göremediğinden dolayı beraetine karar vermiştir. Mükellefiyeti askeriye erbabından bulunmasına binaen şubeye teslimine karar verilmiştir. Şu halde ortada mahkûmiyete ve mah-

pusiyete sebep yoktur. Şu halde tahliyesi icabediyor.

REİS — Efendim bu mazbatayı reye koyacağım. Yalnız bâzı hususat var. Onları da arz ediyim de ondan sonra.

2. — *Adana'nın işgal devrine ait dâvalar hakkında kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Adana işgal devrinden devren alınan derdesti rüyet mesaille işgal esnasında hükme raptolup iktisabı katıyet etmeyen veya edip de derdesti icra bulunan mevaddı kanuniye hakkında İcra Vekillerince tanzim kılınan lâyihaya dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz. Bu mazbatanın da reye konması için ekseriyet olmak lâzımgelir.

İstanbul'a gidecek heyete verilmesi lâzımgelen hareirah için reye iştirak eden zevatın adedi 144 tür. 119 kabul, 20 ret, 5 müstenkif var. Buna nazaran nısap yoktur.

On dakika Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; Saat : 2,30

İKİNCİ C-ELSE

Bed'i müzakerat; saat : 2,45

REİS — Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Bey

KÂTIPLER : Mahmud Said Bey (Muş), Ziya Hürşid Bey (Lâzistan)

REİS — Celseyi açıyorum. Efendim evvelki celsede Adliye Encümeninin mazbatasını reye vaz'edememiştik. Şimdi tekrar okuyoruz, reye vaz'edeceğim. (Mazbata tekrar okundu) üç ciheti kâfil olan bu mazbatayı reye koymazdan evvel izah ediyorum. İstiklâl mahkemesince mahkûm olan Kayserili Seyfullah ve rüfekasının aflarına dair karar var. Reddedilmiş bu ciheti ruznameye alıyorum.

Müstedülden Bursalı Hakkı'nın tahliyei sebebi mezkûrdur. Bu ciheti reyî âlilerine vaz'ediyorum. Mazbata mucubince başka suretle mahkûmiyeti icabettiren hal yoksa haklarında tahliyei

sebilleri icra edilmek; bu suretle kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

9. — SUALLER, CEVAPLAR

1. — *Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi Beyin, Hükümeti Milliyemizin Londra mahafili maliyesine istikraz akdi için müracaatı sayısına dair suali ve Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyin şifahi cevabı*

REİS — Hamdi Beyin sual takririni var. Onu okutturuyoruz.

OSMAN B. (Kayseri) — Bizim de sual takririmiz vardı. Ne oldu?

REİS — Cevabı geldiğinde okuttururuz.

21 . XI . 1338

Riyaseti Celileye

Londra'dan bâzı Avrupa gazetelerine aksettirilen haberlere göre Hükümeti Milliyemiz Londra muhafili maliyesine bir istikraz akdi hususunda müracaat etmiş. Sulh Konferansının arifei inikadında bu gibi haberler işaa edilmekle vaziyetimiz zayıf gösterilmek, dostlarımız şüpheye düşürülmek isteniliyor. Maliye Vekili Beyefendiden keyfiyetin şifahan sual edilmesini teklif ederim.

Trabzon
Nebizade Hamdi

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendiler Maliye Vekâleti ne Londra'da, ne Paris'te ne Avrupa'nın hiçbir şehrinde istikraz teşebbüsünde bulunmamıştır. İstikraz teşebbüsünü icabedecek ne bir teklif, ne de bir

kelime dahi sarf etmemiştir. Bu haber yalandır. Bugünkü memleketimizin hali malisine göre, ne dahilî ve nede haricî istikraza ihtiyacımız yoktur. (Alkışlar) (Haza minfadlı rabbi) memleketimize, tamamen hududu millimize hâkim olduk, varidatımız masarifatımızı tamamen temin edecek kudret ve mahiyettedir. Taarruzdan evvel taarruzu ihzar için fazla sarfiyat dolayısıyla varidatı müsaidolmıyan birkaç livada memurların bir iki maaşı tedahül etmişti, bugün bunları tamamen tesviye ettik. Memurimizin, merkezde olduğu gibi, her işlemiş olduğu yerde maaşlarını tamamen vermek kudretini haiziz. Memleket bu kudreti maliyeye maliktir. (Bravo sadaları) Bunun için hariçte isaa edilen haberler, bir maksadı mahsus tahında gazetelerin yazdığı sözlerdir. Bunları buradan tekzibediyorum. (Hangi gazeteler yazmış sesleri)

REİS — Efendim dünkü müzakeratın bakiyesine devam etmek için Celsei hafiye yapacağız. Samiinin salonu tahliye etmelerini rica ederim.

Hitamı Celse : Saat: 1 00

(Üçüncü Celse hafidir)

İçtimai âti ruznamesi

Zaptı sabık hulâsası

Evrakı varide

1. — Tunalı Hilmi Beyin, Alëmdar vapuru mürettebatının taltiflerine dair temenni takriri
2. — (Çapakçur) kazası namının (Muzafferiye) ye tebdili hakkındaki Genc Mebusu Hamdi Beyin teklifi kanunisi
3. — Encümenlerden intihabata ait mevрут tezkereler.

Mazbatalar

Tepedelenli Nureddin hakkındaki hiyaneti vataniye hükmünün ref'iyle ahkâmı umumiye dairesinde muamele ifa edilmek üzere evrakın Adliye Vekâletine tevdiine dair Adliye Encümeni mazbatası

Hamidoğlu Yusuf'un bakiye müddeti ceza-yesinin affı hakkındaki lâyhâi kanuniyenin tasdikne dair Adliye Encümeni mazbatası

